

Vad händer när en besättning med nötkreatur spärras för salmonella?

HUR UPPSTÅR MISSTANKE OM SALMONELLA?

Det finns sjukdomssymtom hos nöt som kan bero på salmonella, till exempel kalvhälsoproblem (hög kalvdödlighet, diarré, lunginflammation) och sänkt mjölkproduktion. Men smittan kan också finnas i en besättning utan att man ser några symtom alls.

Andra exempel på när misstanke om salmonella kan uppkomma är

- om salmonella har påvisats i provtagning på slakteriet
- om besättningen har handlat med djur med en konstaterat smittad besättning eller på annat sätt haft kontakt med smittad besättning (smittspårning)
- om salmonellabakterier har påvisats vid obduktion av djur från besättningen
- om man hittar antikroppar mot salmonella i tankmjölken

Vid misstanke om salmonella fattar Jordbruksverket beslut om provtagning i besättningen. En veterinär – oftast besättningsveterinären – får i uppdrag att utföra provtagningen.

Ibland är det befogat att spärra en besättning redan vid misstanke om salmonella, men i de flesta fall väntar man tills resultatet av provtagningen är klart.

NÄR ÄR DET AKTUELLT ATT SPÄRRA?

Om man kan odla fram salmonellabakterier ur prov tagna i besättningen (från djurens träck och/eller djurens närmiljö), betraktas smittan som konstaterad, och besättningen spärras.

Om det inte går att odla fram några bakterier, men det finns antikroppar i mjölk och/eller blod från djur i besättningen görs en ny provtagning om ungefär en månad. I normalfallet läggs ingen spärr i väntan på den andra provtagningen.

Om det inte går att odla fram salmonellabakterier från den andra provtagningen heller, så avslutas i regel utredningen. Det betyder inte att besättningen är garanterat smittfri, men man inte har inte kunnat påvisa smittan genom odling.

VAD INNEBÄR SPÄRREN?

Syftet med spärren är att hindra smittspridning till människor och andra djur. Spärren innebär att inga djur eller djurprodukter får lämna gården. Smittad gödsel måste tas omhand på särskilt sätt. Djur som är under spärr får inte gå till normalslakt. Särskilda regler gäller för fordon och personer som besöker gården. Observera! Restriktionerna gäller besök till *djuranläggningen* - inte besök till hushållet.

Jordbruksverket lägger ingen spärr på leverans av mjölk till mejeri eftersom den mjölken kommer att pastöriseras, men ibland sätter mejeriet upp egna villkor för att ta emot mjölken från spärrade besättningar.

HUR GÅR BEKÄMPNINGEN TILL?

Så snart smittan är konstaterad börjar bekämpningen. Målet är att få bort salmonellan från djuren och deras närmiljö. I ett tidigt skede av utredningen kommer representanter för Jordbruksverket, Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA), länsstyrelsen och eventuellt försäkringsbolaget ut och gör ett gemensamt gårdsbesök tillsammans med den veterinär som ska medverka i bekämpningen. Besöket brukar ta omkring en halv dag. Vid gårdsbesöket går man igenom de unika förutsättningarna för bekämpning på just den här gården.

Veterinären som Jordbruksverket har utsett till att medverka i utredning/bekämpning ska tillsammans med djurhållaren göra en genomgång av besättningen och skriva en plan för bekämpningen (saneringsplan). Jordbruksverket, SVA och länsstyrelsen stöttar och kommer med synpunkter. I slutänden är det Jordbruksverket som ska godkänna innehållet i saneringsplanen.

Principen för bekämpning av salmonella i nötbесättningar är att **sänka smittrycket** och **bryta smittspridningen mellan djur/djurgrupper**. Sen inväntar man den naturliga utläkningen. Sänkt smittryck och bromsad smittspridning åstadkommer man genom **skärpta skötsel- och hygienrutiner**. För att utvärdera resultatet provtar man utvalda djurgrupper. Om smittrycket bland djuren sjunker är man på rätt väg. Annars får man ompröva och kanske lägga till några åtgärder.

Ibland blir det nödvändigt att avliva djur på gården. Det kan till exempel gälla djur som i normala fall skulle ha skickats till slakt, men som inte får göra det på grund av spärren. Om det inte finns möjlighet att hysa djuren tills de är konstaterat smittfria så blir man tvungen att avliva. Annars uppstår överbeläggning, och det är inte bra vare sig ur djurskydds- eller smittskyddssynpunkt. Det händer nästan aldrig att man avlivar en hel besättning nöt på grund av salmonella, utan det brukar handla om att ta bort enstaka djur eller djurgrupper.

När smittrycket bland djuren bedöms vara lågt görs en sanering av stallmiljön. Hur omfattande sanering som behövs beror på flera olika faktorer, bland annat vilken sorts salmonella det handlar om. När stallrengöringen är klar och övriga åtgärder i saneringsplanen är genomförda kan man påbörja slutprovtagning.

Slutprovtagning består av två omgångar prov från alla djur/djurgrupper. Provtagningarna görs med ca en månads intervall. Om man inte kan odla fram salmonellabakterier ur något prov kan spärren hävas.

HUR LÅNG TID TAR DET?

Salmonellabekämpning i nötbosättningar är en långsam process, och det är inte unikt att bosättningar är spärrade i flera år. Det beror till stor del på att man brukar bekämpa under pågående produktion, det vill säga utan att avliva alla djuren. Då får man räkna med att bekämpningen tar längre tid. Flera olika faktorer påverkar spärrtidens längd, till exempel bosättningsstorlek, salmonellatyp, smittryck, och produktionsform.